

Dezinfoscéna v historii? Kočovná divadla, váleční poslové i mince o Kleopatře¹

1) Studenti si evokují téma podle toho, co znají či si pamatují (cca 5 minut) - vyučující jim položí otázku:

- Co si vybavíš, když se řekne dezinformace, hoax, propaganda?
- Jaký je podle tebe mezi nimi rozdíl?

2) Vyučující pustí žákům videoukázku Klíček médiím: Dezinfoscéna v historii? Kočovná divadla, váleční poslové i mince o Kleopatře, jež trvá 2:52 minut. Odkaz na video ZDE.² Studenti si prohlédnou video nebo přečtou text.

Video se věnuje popisu, co je hoax, dezinformace či propaganda a demonstruje to na několika příkladech.

3) Studenti si uvědomí význam nových informací (cca 30 minut) - studenti po zhlédnutí videa či četbě textu individuálně doplní tabulku.

- O kom či o čem video či text byly?
- Co nového ses dozvěděl/a?
- Co tě nejvíce překvapilo?
- Vypiš 3 klíčová slova či sdělení textu či videa.

4) Studenti následně sdílejí informace s vyučujícím či jinými studujícími.

Studenti ve dvojicích sdílejí informace ze svých vyplněných tabulek.

5) Studenti si přečtou doprovodný text I a II.

Doprovodný text I – Oktaviánus, Antonius a Kleopatra

Zpracováno podle textu historičky Eve MacDonaldové, The fake news that sealed the fate of Antony and Cleopatra (Falešné zprávy, které zpečetily osud Antonia a Kleopatry), 13.1. 2017, The Conversation:³

- *“Jeden z nejkřiklavějších příkladů falešných zpráv nás zavede do starověkého Říma a na samý konec republiky, kdy téměř sto let trvajících občanská válka, chaos a politické vraždy přivedly římskou vládu na pokraj kolapsu...*
- *Byla to doba takzvaného druhého triumvirátu. Spojenectví mezi Octaviánem, mocným dědicem Julia Caesara, a jeho pravou rukou Markem Antoniem se rozpadalo... střet byl nevyhnutelný...*
- *Markus Antonius si nárokoval východořímskou říši a nastěhoval se ke svůdné Kleopatře do Egypta. Jeho hlavní rival Octavianus byl mezitím v Římě...*

¹ Klíček médiím: Dezinfoscéna v historii? Kočovná divadla, váleční poslové i mince o Kleopatře, <https://klickekmediim.cz/dezinfoscena-v-historii/>

² Klíček médiím: Dezinfoscéna v historii? Kočovná divadla, váleční poslové i mince o Kleopatře, <https://klickekmediim.cz/dezinfoscena-v-historii/>

³ Eve MacDonald, The fake news that sealed the fate of Antony and Cleopatra, 13.1. 2017, The Conversation, <https://theconversation.com/the-fake-news-that-sealed-the-fate-of-antony-and-cleopatra-71287>.

- V roce 33 př. n. l. se mezi oběma stranami naplno rozhořela zuřivá propagandistická válka, v níž obě strany soupeřily o podporu veřejnosti ...
- Stejně jako dnes bylo v sázce mnoho – o vládu nad říší, která ovládala celé Středomoří...
- Mladý Oktavián se nakonec ukázal jako mistr propagandy...
- Podařilo se mu získat dokument, o němž tvrdil, že je Antoniovou oficiální závětí... a obsahoval formulace, s jejichž pomocí proti Antoniovi poštvál římský lid.
- Oktavián tento dokument přečetl nahlas v senátu a přiměl jej, aby vydal dekret, na jehož základě byl text závěti šířen po celé říši.
- Octavianus tak přesvědčil římský lid - a Antoniovy četné spojence v senátu -, že Antonius ztratil hlavu a podlehl svodům a despotismu Kleopatry, egyptské královny.
- Dokument hrál na předsudky starých Římanů, podezřívavých vůči bohatství a přepychu Východu a také mocným ženám. Zdálo se, že potvrzuje, že Antonius hodlal svým dětem, jež zplodil s Kleopatrou, odkázat dědictví, které zahrnovalo velká, Římany ovládaná území ve východním Středomoří...
- Závěť rovněž prohlašovala Caesariona, syna Kleopatry a Julia Caesara, za Caesarova legitimního nástupce. To bylo mimořádně pobuřující tvrzení, protože mohlo podkopat pozici Octaviana - jakožto Caesarova adoptivního syna - v očích veteránů, kteří byli stále věrní Juliánovu rodu.
- Dokument také tvrdil, že Antoniův pohřeb by měl být v mauzoleu ptolemaiovských králů v Alexandrii. Toto poslední přání bylo v očích Římanů považováno za nejskandálnější a Octavianus je prezentoval jako zvláštní důkaz toho, že Antonius chce být ve skutečnosti jen despotickým vládcem a že kdyby se dostal do čela Říma, zavedl by jej na cestu k monarchii.
- Závěť se ukázala být přesně takovým propagandistickým vítězstvím, v jaké Oktavián doufal. Senát Marka Antonia zbavil zákonného práva vést římské armády, kterým právě...
- To z Antonia udělalo zrádce, a tím bylo mnohem snazší poštvat proti němu lidi a vyhlásit mu válku. A římský senát válku skutečně vyhlásil. Když se obě strany v roce 31 př. n. l. střetly v bitvě u Aktia, Octavianovo vítězství a následná Antoniova a Kleopatřina sebevražda z něj udělaly jediného vládce Říma, který se stal prvním římským císařem a přijal jméno Augustus....
- Oktaviánova "verze" se ale přenesla i do dalších historických i uměleckých zpracování Antoniova i Kleopatřina osudu... Populární vyobrazení Antonia, od Shakespeara až po klasický film ze šedesátých let s Elizabeth Taylorovou a Richardem Burtonem v hlavních rolích, posilují příběh, na jehož propagaci si dal Octavianus tolik záležet: Antonius byl muž, který kvůli lásce k ženě ztratil hlavu a veškerý římský smysl pro slušnost."

Doprovodný text II – Britská propaganda proti Němcům během první světové války

Zpracováno podle textu First world war 'corpse factory' propaganda revealed: British intelligence chief claims fabricated diary was to be hidden on dead German soldier (Propaganda "továrny na mrtvolu" za první světové války odhalena: Šéf britské zpravodajské služby tvrdí, že u mrtvého německého vojáka měl být ukryt falešný deník) (26.10. 1925)⁴

- "Po celou první světovou válku kolovaly zvěsti, že německá armáda provozuje "továrny na mrtvolu", v nichž těla vojáků zpracovává na tuk, kterého byl v Německu kvůli britské námořní blokádě nedostatek. Tato zpráva se v roce 1917 objevila v britském tisku....

⁴ First world war 'corpse factory' propaganda revealed: British intelligence chief claims fabricated diary was to be hidden on dead German soldier, 26.10. 1925, <https://www.theguardian.com/world/2015/oct/26/first-world-war-propaganda-corpse-factory-1925>

- *V roce 1925 konzervativní poslanec John Charteris prozradil, že jako šéf britského oddělení propagandy tento příběh vymyslel ...*
- *Generál Charteris uvedl, že příběh o mrtvole začal jako propaganda pro Čínu. Přenesením titulku z jedné ze dvou fotografií nalezených u německých zajatců na druhou vyvolal dojem, že Němci využívají těla svých vlastních mrtvých vojáků...*
- *Později, řekl generál Charteris, aby tuto historiku podpořil, byl v jeho kanceláři zfalšován údajný deník německého vojáka. Plánovalo se, že to u mrtvého Němce objeví válečný zpravodaj, ale plán nebyl nikdy uskutečněn."*

6) Otázky pro žáky

Na základě textů diskutujte společně s žáky nad následujícími otázkami:

- Co jste se dále dozvěděli k tématu hoaxů a dezinformací?
- Co dalšího vás k tématu napadá?

Otázky je možné rozdělit mezi žáky nebo skupiny žáků. Prostřednictvím vhodného rozložení otázek lze výuku individualizovat. Otázky je možno také zpracovat jako ANO/NE otázky a zjišťovat pak, zda žáci odpověděli správně. A teprve na tyto odpovědi navázat diskuzi. Některým žákům lze poskytnout otázky či jednu vybranou otázku před ukázkou, aby byli připraveni na diskuzi. Aktivita je zamýšlena především jako diskuzní (není zařazena s cílem ověřovat znalosti).

7) Reflexe (cca 10 minut)

Studenti sami shrnou to podstatné, co se o tématu hoaxů, propagandy a dezinformací dozvěděli, na pěti řádcích:

- první řádek: jednoslovné téma, námět, název (obvykle podstatné jméno);
- druhý řádek: dvouslovný popis námětu, jeho podstatných vlastností, jaký je (zpravidla jde o dvě přídavná jména);
- třetí řádek: tři slova vyjadřující dějovou složku, co téma dělá nebo co se s ním děje (většinou se vyjadřuje třemi slovesy);
- čtvrtý řádek: věta o čtyřech slovech vztahující se k námětu, sloveso může chybět;
- pátý řádek: jednoslovné synonymum, které rekapituluje celý pětilátek (nemusí jít o podstatné jméno).